משיחת הכהן הגדול בשמן המשחה

א.

כתב הרמב"ם[1]:

> שאין ראוי למנות ההקדמות אשר הם לתכלית אחת מן התכליות ... וכן 'קח לך בשמים ראש' לא יימנה, ואמנם יימנה הציווי שציוונו שנמשח כהנים גדולים ומלכים וכלי הקודש בשמן המשחה המתואר.

לאור דברים אלו יש לתמוה על דברי הרמב"ם במשנה תורה בכותבו[2]:

> מצוות עשה לעשות שמן המשחה שיהיה מוכן לדברים שצריכין משיחה שנאמר 'ועשית אותו שמן משחת קודש וגו'.

מדוע כתב הרמב"ם שהמצווה היא בעשיית השמן ולא במשיחה כפי שכתב שיש למנות דווקא את המשיחה שהיא התכלית ולא את העשייה שהיא האמצעי?

אמנם ניתן לדייק שהרמב"ם אמר שלא ימנה הוא את לקיחת הסממנים כמצווה שהיא אמצעי, ונאמר שהלקיחה היא אמצעי לעשיית השמן שהיא כבר המצווה עצמה. ביאור שכזה מתיישב עם לשון הרמב"ם, אך עדיין זוקק ביאור בסברא מדוע שגם עשיית השמן לא תיכלל באמצעים המביאים לתכלית שהיא לכאורה רק המשיחה.

שאלה זו מתחזקת בראותנו את דברי הרמב"ם במניין הקצר בו כן מנה דווקא את המשיחה באומרו[3]:

> למשוח כהנים גדולים ומלכים בשמן המשחה שנאמר 'שמן משחת קודש יהיה זה'.

הרדב"ז[4] ביאר שהרמב"ם לא יכל למנות את מצוות המשיחה שכן ביחס לכלי השרת ישנו לימוד (שאליו נתייחס בעז"ה בהמשך דברינו) שמשיחת משה כבר מקדשת את כל הכלים שייעשו בעתיד, על כן משיחת הכלים אינה מצווה לדורות.

כמו כן הרמב"ם כתב[5]:

> שאין ראוי למנות מצוות שאין נוהגות לדורות.

---

[1] בפתיחה לספר המצוות בשורש העשירי.

[2] הל' כלי המקדש פ"א ה"א

[3] מ"ע ל"ה.

[4] בהל' כלי המקדש.

[5] בשורש השלישי.

על כן, כיון שהרמב"ם הכליל באותה המצווה של שמן המשחה הן בצורך למשיחת כלי הקודש והן בצורך למשיחת הכהן הגדול, נאלץ הרמב"ם למנות את העשייה של השמן שקיימת לדורות ולא את המשיחה. נראה בענ"ד שדברי הרמב"ם שציטטנו לעיל מהמניין הקצר שוללים ביאור זה של הרדב"ז וצריך עיון בדבריו.

שאלה נוספת יש לשאול על הדברים במניין הקצר:

הנה כי במניין הקצר הגדיר הרמב"ם דווקא את המשיחה כמצווה ולא את עשיית השמן. מדוע אם כן ציטט הרמב"ם את הפסוק[6] "שמן משחת קודש יהיה זה" המדבר על חובת מציאות שמן המשחה בעם ישראל, ולא ציטט את הפסוק[7] "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה" כפי שכן עשה במניין שבספר המצוות ואלו דבריו שם:

> המצווה שציונו שיהיה לנו שמן עשוי על המתכונת המיוחדת מוכן למשוח בו כל כהן גדול שיתמנה כמו שאמר 'והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה'.

כמו כן יש לשאול לצד השני מדוע בספר המצוות שבו לא הגדיר הרמב"ם את המשיחה בשמן המשחה כמצווה אלא את חובת הימצאות השמן בעם ישראל, ציטט הרמב"ם דווקא פסוק המתייחס למשיחה עצמה?

כן יש לשאול שבמניין שבספר המצוות ישנה התייחסות לשמן בפני עצמו ומאידך לא דיבר שם הרמב"ם על חובת עשיית השמן אלא על חובת הימצאות שמן המשחה בעם ישראל, ולפיכך יש לברר מהי הגדרת המצווה בספר המצוות. כמו כן יש ליישב את ההגדרות השונות של המצווה כפי שמצאנו בדברי הרמב"ם במקומות השונים.

ב.

מובא במשנה במסכת מנחות[8]:

> שבע מידות של לח היו במקדש הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין לוג וחצי לוג ורביעית לוג. רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר שנתות היו בהין עד כאן

---

[6] שמות ל', ל"א.

[7] ויקרא כ"א, י'.

[8] פז ע"ב.

לפר ועד כאן לאיל עד כאן לכבש. רבי שמעון אומר לא היה שם הין וכי מה הין היה משמש.

על כך מובא שם בגמרא[9]:

אמר מר רבי שמעון אומר לא היה שם הין. שפיר קאמר להו רבי שמעון לרבנן, ורבנן הוה הין דעבד משה לשמן המשחה דכתיב 'ושמן זית הין'. מר סבר כיון דלדורות לא הוה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואיגנז, ואידך כיון דהוה הוה.

רואים אנו כי עשיית שמן המשחה לפי כל הדעות איננה לדורות, ובפשטות הסברא היא שיש להשתמש בשמן שהכין משה רבינו. כך נראה שיש לבאר את הטעם שנעשה נס בשמן המשחה כפי שמתארת הגמרא[10]:

ניסים הרבה נעשו בו מתחילתו ועד סופו, תחילתו לא היה אלא י"ב לוג ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המילואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבוא שנאמר 'שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם' זה בגימטריא י"ב לוגין הויין.

הצורך בשימוש בשמן רק מימות משה יוצר קושי עם קיום המצווה לדורות שכן למדונו רבותינו[11]:

משנגנז ארון נגנזה צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן שקדים ופרחים וארגז ששיגרו פלשתים דורון לאלוהי ישראל.

לכך התייחס המנחת חינוך וכתב[12]:

והנה כיון דמצווה זו נמנית בין תרי"ג מצוות, על כרחך דהיא מצווה לדורות דמצווה דשעה אינה נמנית עיין בספר המצוות להרמב"ם. אם כן בימי יאשיהו המלך שנגנז שמן המשחה ולא היה בבית שני אמאי לא עשו כיון שהוא נוהג לדורות. ועל כרחך צריך לומר כיון דכתיב 'יהיה זה לי לדורותיכם' אם כן לא נצטווה אלא משה רבינו עליו השלום לעשות השמן כמבואר כאן בש"ס דכולו קיים לעתיד לבוא וגם היא מצוות עשה הנוהגת לדורות למשוח כהנים ומלכים בזה השמן וגם יהיה לעתיד לבוא על כן היא מצווה הנוהגת לדורות.

דבריו של המנחת חינוך צריכים בירור:

---

[9] פח ע"א.

[10] כריתות ה ע"ב.

[11] שם.

[12] מצווה ק"ז.

מצד אחד אם המצווה היא לדורות נשאלת השאלה מדוע כשנגנז שמן המשחה לא עשו חדש, ועל כן הכריע המנחת חינוך שאין ציווי עשייה לדורות אלא משיחה לדורות. מצד שני הרמב"ם ובעקבותיו גם החינוך כן כתבו שיש מצווה (וממילא היא לדורות) על העשייה, ועל כן כתב המנחת חינוך שהמשיחה היא גם חלק מהמצווה והיא כן לדורות. אמנם עדיין נשאר הקושי שאף את העשייה מנה הרמב"ם כמצווה ואם כן אף החלק של העשייה אמור להיות לדורות.

מהו אם כן היחס שבין העשייה של השמן לבין המשיחה בו בהגדרת המצווה?

נראה שלצורך ענייה על שאלה זו נראה עוד הבדל הקיים ברמב"ם בין דבריו במנין שבספר המצוות לבין דבריו במנין הקצר.

כתב הרמב"ם בהגדרת המצווה בספר המצוות:

> ולא ימשחו בו הכלים לדורות כי בביאור אמרו בספרי שבמשיחתן של אלו כלומר כלי המשכן הוקדשו כל הכלים לעתיד לבוא אמר יתעלה ויתברך שמו 'שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם'.

במניין הקצר ציטט הרמב"ם כאמור לעיל רק פסוק זה אך השמיט את המילה "לדורותיכם" וכתב:

> למשוח כהנים גדולים ומלכים בשמן המשחה שנאמר 'שמן משחת קודש יהיה זה'.

המילה "לדורותיכם" ממנה למדה הגמרא כי המצווה היא להשתמש בשמן שהכין משה רבינו. על כן בספר המצוות בו הגדיר הרמב"ם כי המצווה היא בהימצאות השמן עצמו בעם ישראל, התייחס הרמב"ם לשמן מימות המדבר וציטט את המילה "לדורותיכם". בהמשך למגמה זו העיר הרמב"ם כי משיחת משה רבינו את הכלים החילה קדושה נצחית בכל כלי המקדש לדורות.

שונה היא המגמה במניין הקצר בו הדגיש הרמב"ם את הפן של המשיחה בשמן שאיננו מתייחס במהותו לשמן שרקח משה רבינו, ועל כן השמיט את המילה "לדורותיכם".

לדברינו יש לומר כי המצווה היא ששמנו של משה רבינו יהיה מוכן בכל עת למשיחת הכהן הגדול. הראשון שהתחיל בקיום מצווה זו היה משה רבינו, ולאחריו כל המשמרים את השמן והמושחים בו כהנים גדולים מקיימים הם את המשך המצווה.

נראה שההבנה כי המצווה לדורות של שימוש דווקא בשמן שעשה משה בפעם הראשונה, נובעת מכך שהשימוש לדורות ממשיך את אותה המצווה שהתחיל לקיים משה רבינו מצויה בדברי הרמב"ם.

כתב הרמב"ם[13]:

> וככה עשהו משה רבינו במדבר לקח מן המור והקנמון והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל בשקל הקודש ומקנה הבושם חמישים ומאתיים וזה שנאמר בתורה 'וקנמון בשם מחציתו חמישים ומאתיים' ששוקלים אותו בשני פעמים חמישים ומאתיים בכל פעם. ושחק כל אחד ואחד לבדו וערב הכל ושרה אותן במים זכין ומתוקין עד שיצא כל כוחן במים ונתן על המים שמן זית הין והוא שנים עשר לוג כל לוג ארבע רביעיות. ובישל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו הכלי לדורות.

על דברי הרמב"ם הללו שאל הרדב"ז:

> לא ידעתי מה בא ללמדנו וכי לא ידענו שבמדבר עשאו ורבינו תפס לשון הברייתא דתניא רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר הרבה ניסים נעשו בו וחזרה שאלתינו על התנא.

לדברינו מובן הדבר:

המצווה היא ממשיכה דווקא את פעולתו הראשונה של משה רבינו, ולפיכך פעולתו של משה במדבר היא חלק מגדרי המצווה וכפי שיבואר עוד בהמשך דברינו. זאת הדגיש הרמב"ם בעקבות רבי יהודה באומרו את המילה "במדבר" המציינת את זמן קבלת המצווה לישראל. את תיאור הנס הצמיד רבי יהודה להדגשת פעולת משה במדבר לשם הבנת הצורך בנס כפי שביארנו.

כיון שהמצווה היא שיש להמשיך את פעולתו של משה רבינו, מובן כי יש להשתמש דווקא בשמנו של משה ולא להכין שמן אחר. שמן אחר אינו מקיים לפיכך את המצווה וזו הסיבה לצורך בנס שיישאר שמן זה לדורות.

כך אכן נמצא בדברי התוספות[14]:

> ולא היו יכולין לעשות שמן המשחה אחר למשוח בו כדכתיב 'שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם' זה ולא אחר. וכדאיתא בפרק קמא דכריתות וכי נס אחד בשמן המשחה היה והלא הרבה ניסים נעשו בו שמתחילה לא היה אלא י"ב לוג ובו נמשח המשכן וכל כליו ואהרן ובניו כל ז' ימי המילואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבוא שנאמר 'משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם'.

---

[13] הל' כלי המקדש פ"א ה"ב.

[14] נזיר מז ע"א ד"ה "וכן".

הבנה באופן זה מצויה גם ברמב"ם שכתב בפירוש המשניות[15]:

> ודע שלא נעשה ממנו כלל ולא ייעשה זולת מה שעשה משה לאמרו יתעלה 'יהיה זה לי' כך בא בקבלה.

אמנם נראה שבמשנה תורה דבריו של הרמב"ם הינם פחות גורפים ואלו הם דבריו[16]:

> ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה.

בדבריו אלו שבמשנה תורה לא כתב הרמב"ם שאף לעתיד לא ייעשה שמן אחר וכל שכן שלא מצאנו ששמן אחר יהיה פסול, ולכאורה הדבר קשה על הגדרתנו את המצווה כהמשך פעילות דווקא עם שמנו של משה.

נראה שתשובה על כך תבוא בעזרת התייחסותנו לדברי הרדב"ז.

לאחר הפירוט של עשיית משה את שמן ממשחה כתב הרמב"ם[17]:

> העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכמשקל הזה ולא הוסיף ולא גרע במזיד חייב כרת בשוגג מביא חטאת קבועה שנאמר ' אשר ירקח כמוהו ונכרת מעמיו' והוא שיעשה אותו להימשח בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור.

הרמב"ם בדבריו אלו פסק את דברי הברייתא בכריתות[18]:

> תנו רבנן המפטם את השמן ללמוד בו או למוסרו לציבור פטור לסוך חייב והסך ממנו פטור לפי שאין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה בלבד.

הפטור למפטם על מנת לתת לציבור, נובע בפשטות מההבנה שיש לציבור מה לעשות עם השמן החדש שנרקח. לאור זאת ניתן להסיק ששמן אחר שירקח גם הוא יהיה כשר[19]. אכן התוספות שראינו לעיל ששללו אפשרות זו נאלצו בהמשך דבריהם לסייג את דברי הברייתא הללו ולומר:

> והא דאמר התם המפטם השמן ללמוד בו או למוסרו לציבור פטור הא דקתני למוסרו לציבור היינו בימי משה אם עשאו פטור אי נמי למוסרו לציבור ללמדם שידעו לעשותו ולא שימשחו ממנו.

---

[15] כריתות פ"א מ"א.

[16] הל' כלי המקדש פ"א הל' ה'.

[17] שם הל' ד'.

[18] ה ע"א.

[19] כן הוכיח מברייתא זו הרי"פ פערלא זצ"ל (בפירושו לספר המצוות של הרס"ג במנין ע"א העונשין עונש י"א) כי שמן חדש שייקרח הוא כשר.

הרמב"ם במשנה תורה לא ראה לנכון לסייג כך את הברייתא, ולפיכך לא כתב שלא ייעשה עוד כשמן הזה בעתיד. מאידך הרמב"ם לא יכל להתעלם מדברי המשנה במנחות שביררה שאין עוד תפקיד מעשי למידת חצי ההין שבו נעשה שמן המשחה.

נראה שלכן כפל הרמב"ם בדבריו וסייג שהמפטם את שמן המשחה יתחייב רק אם ידייק הן בכמות ובמינון של הסממנים "וכמשקל הזה ולא הוסיף ולא גרע" אך גם בצורה אותה עשה משה "כמעשה הזה"[20].

סיוג זה לכאורה תמוה הוא שכן כל שנאמר בגמרא בכריתות[21] הוא "שמן שפטמו לחציין פטור".

כך אכן נכתב ללא הסיוג של "כמעשה הזה" בספר החינוך[22]:

> ושאין חייבין על עשייתו אלא בשעשאהו בסכום סממניו וזהו לשון 'במתכונתו' מלשון חשבון כלומר בחשבון סממניו.

הבין הרמב"ם כי את המצווה התחיל משה רבינו במדבר ואנו ממשיכים את אותה המצווה. על כן העושה שמן כמשה רבינו לצורך הציבור יוכשר שמן זה, שכן אף מצוות העשייה בה החל משה רבינו יש לה המשך ויכולה היא לחול על השמן החדש שיירקח. אמנם כיון שציוה ה' כי שמנו של משה הוא זה שנמשיך להשתמש בו לדורות, ולווה ציווי זה של "שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם" בנס המאפשר זאת, על כן לכתחילה אין לעשות שמן נוסף[23]. כל זאת כפי שראינו לעיל בדברי המנחת חינוך שאף על פי שמצוות העשייה היא גם לדורות לא נצטוו לעשות עוד שמן ועל כן לא הכינו שמן חדש בבית שני.

---

[20] המנחת חינוך (במצווה ק"ט) ביאר את דברי הרמב"ם "כמעשה הזה" שלא כדברינו וכתב: "וזה נכלל בלשון הרמב"ם שם שכתב וכמעשה הזה היינו שיהא שלם ולא חצי שצריך שיהיה דומה בכל צד לזה שעשה משה רבינו עליו השלום". בענ"ד הפטור של המפטם בכמות קטנה אך באותו היחס בין הסממנים מצוי במילות הרמב"ם "כמשקל הזה". אם כן המילים "כמעשה הזה" מחדשות שבשביל להתחייב בחטאת או בכרת יש לפטם גם בצורה בה פיטם משה, ולפיכך פירט הרמב"ם את אופי הכנת משה את השמן.

[21] ה ע"א.

[22] מצווה ק"ט.

[23] כיון שכך בשמן חדש שיירקח על אף שברמב"ם משמש שיהיה כשר כפי שהוכחנו, לא תחול הברכה של "לדורותיכם". אי לכך אין הוא באותה עצמה של השמן הניסי איתו מלווה ה' את עם ישראל ועל כן הסך ממנו אינו מתחייב בכרת.

בכך מבואר מדוע אין יותר שימוש במידת חצי ההין שבמקדש, שכן לכתחילה לא מכינים עוד שמן. אמנם כלי חצי ההין נפסק כתנא קמא שנשאר הוא במקדש ולא נגנז, שכן מצוות העשייה אף היא עוד קיימת ולפיכך לא נגנז כלי העשייה.

ג.

הגדרת מצוות המשיחה בשמן המשחה כהמשך לפעולתו של משה רבינו נראה שנותנת היא טעם והבנה בעניין משיחת הכהן הגדול בשמן המשחה.

למדונו רבותינו בתלמוד הירושלמי[24]:

> אמר רבי לעזר כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מעבירין אותו מגדולתו. אמר רבי מנא כתיב 'כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה' ' כביכול מה אני בגדולתי אף אהרן בגדולתו. אמר רבי אבון 'קדוש יהיה לך' כביכול אני בקדושתי אף אהרן בקדושתו.

מהי מחלוקתם של האמוראים?

החתם סופר העיר על הירושלמי שאי אפשר להעביר בשום אופן דווקא כהן גדול שנמשח בשמן המשחה, אך כן ניתן להעביר מתפקידו כהן גדול מרובה בגדים.

שמא ניתן לומר שבכך נחלקו האמוראים: האם דווקא המשיחה גורמת לגדולה שלא תסור או שהקדושה החלה אף על מרובה בגדים היא הגורמת. הרמב"ם שפסק[25] דין זה ביחס לכל כהן גדול לדברינו יתבאר שפסק הוא כרבי אבון.

דין זה מבואר שם בירושלמי שאינו מתקיים בנשיא ובאם יש להלקותו מורידים אותו מגדולתו וכן פסק שם הרמב"ם.

נראה ביסוד ההבדל בין כהן גדול לבין שאר המשרות, כי בעוד ששאר המשרות יש להן ערך כמושג מופשט (מלכות, נשיאות) שאותו מקיים בכל זמן אדם אחר כגברא, הרי שהכהונה הגדולה חלה כחפצא על הכהן הגדול. על כן אף אם כגברא לוקה הכהן הגדול על חטאיו לא פוקעת ממנו גדולתו וקדושתו. שונה הדבר בשאר המשרות שבהן כיון שהמשרה אינה חלה כחפצא על הנושא בה, אם סרח האדם הנושא בה ניתן להעבירו מתפקידו.

ביאור זה נראה שיכול הוא לבאר כמה דינים היחס שבין הכהונה הגדולה לבין המלכות.

---

[24] הוריות פ"ג ה"א.

[25] הל' סנהדרין פי"ז ה"ח.

למדונו רבותינו[26]:

> ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה ואין מושחין מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה מפני מחלוקת אדוניה ואת יהואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים.

הכהונה הגדולה דבקה בכהן הגדול והרי הוא חפצא של הגדולה והקדושה. על כן זקוק אף היורש את הכהונה הגדולה להקדשה עצמית. לעומת זאת המלכות אינה דבקה במלך בחפצא אלא שהוא רק משמש במלכות. על כן באם אין ערעור שמושג המלכות ינוח על בן המלך, הרי שאין צורך במשיחה חדשה שכן המשיחה הקודמת ממשיכה בצורה טבעית בירושת הבן הבכור.

אף אופי המשיחה השונה של הכהן הגדול ושל המלך נראה שמראה הוא הבדל זה הקיים ביניהם.

כך מובא בגמרא[27]:

> תנו רבנן מושחין את המלכים כמין נזר ואת הכהנים כמין כי אמר רב מנשיה כמין כי יוני. תני חדא בתחילה מציק שמן על ראשו ואחר כך נותן לו שמן בין ריסי עיניו וכו'.

הרי לנו שהמלך נמשח רק באופי תפקודו "כמין נזר (=כתר)" ואילו הכהן הגדול מושחים את עצמו לקדושה שתחול עליו.

הלכה נוספת ניתן לבאר לאור דברינו:

פסק הרמב"ם[28]:

> וכל העם באין אליו בעת שירצה ועומדין לפניו ומשתחוים ארצה. אפילו נביא עומד לפני המלך משתחוה ארצה שנאמר 'הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך וישתחו למלך. אבל כהן גדול אינו בא לפני המלך אלא אם רצה ואינו עומד לפניו אלא המלך עומד לפני כהן גדול שנאמר 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד'.

המלך אין גדולתו דבקה בו אלא שהוא משמש במלכות כגברא. על כן גדולה יתרה יש לכהן הגדול שכן הכהונה הגדולה דבקה בו להיות חפצא של הכהונה הגדולה.

ננסה בעניות דעתי לבאר את הצורך בדבקות הכהונה הגדולה באדם המכהן בה ומתוך כך לעמוד על אופי הגדולה.

---

[26] כריתות ה ע"ב.

[27] שם.

[28] הל' מלכים פ"ב הל' ה'.

ראינו כי נחלקו בירושלמי האמוראים מה דבק בכהן הגדול כחפצא האם רק המשיחה או גם ריבוי הבגדים. נראה כי ריבוי הבגדים המכשיר לעבודה מחיל את קדושת המקדש על הכהן הגדול, וזאת על מנת שיוכל לעבוד בו כחלק ממערכת המקדש[29].

לשיטת רבי מנא הקדושה בחפצא חלה היא רק במשיחה, בעוד קדושת המקדש חלה על הכהן הגדול רק בגברא. מסתבר לומר כי אופי אחר יש לקדושה החלה לכולי עלמא על הכהן הגדול במשיחת השמן.

נראה שניתן לעמוד על אופי הקדושה לאור הגמרא אותה ראינו לעיל המתארת כי שמן המשחה נגנז יחד עם הארון.

הרמב"ם תיאר את גניזת שמן המשחה יחד עם ארון הברית בהלכות בית הבחירה בכותבו[30]:

> ונגנזו עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני.

לעומת זאת תיאור הגניזה לא מופיע בהלכות כלי המקדש ששם הרמב"ם רק התייחס לעובדה שלא היה את שמן המשחה בבית שני וכתב[31]:

> בבית שני שלא היה שם שמן המשחה היה כהן גדול מתרבה בלבישת בגדים בלבד שהיה לובש בגדי כהונה גדולה.

אי הבאת הרמב"ם את תיאור גניזת השמן בהלכות כלי המקדש בהם מופיעים הלכותיו והבאת התיאור יחד עם ההתייחסות לארון הברית בהלכות בית הבחירה, מראה כי שמן המשחה קדושתו היא חלק מקדושת הארון. הבנה זו מבארת מדוע נגנז הוא כשגנז יאשיהו המלך את הארון.

לאור כך מובן כי הקדושה החלה על הכהן הגדול כחפצא במשיחת השמן היא הנותנת לו להיכנס ביום הכיפורים למקום הארון[32].

אמנם משנגנז הארון, נצרך הכהן הנכנס לקודש הקודשים רק לקדושת המקדש שתחול עליו ולכך הספיק ריבוי הבגדים כפי שראינו לעיל.

---

[29] יסוד זה הורחב בפרק "הקרבת מנחת חביתין".

[30] פ"ד ה"א.

[31] פ"א ה"ח.

[32] בכך מובן מדוע נמשח בשמן המשחה אף כהן משוח המלחמה שנתמנה ללות את הארון במלחמה כפי שהרחבנו בפרק כהן משוח מלחמה.

על כן יכל הכהן הגדול שהתרבה בבגדי הכהונה לעבוד את עבודת יום הכיפורים בבית שני בבית קודשי הקודשים.

ד.

הרמב"ם שייך את מצוות משיחת השמן לכהן הגדול יותר מאשר למלך. שיוך זה בא לידי ביטוי בהבאת דיני שמן המשחה (כולל את דיני משיחת המלך[33]) בהלכות כלי המקדש, בעוד שבהלכות מלכים[34] הובאה המשיחה רק בקיצור "כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה" ללא הבאת דיני המשיחה.

כן רואים אנו את שיוך המצווה לכהן הגדול בספר המצוות בהבאת המצווה[35] בין דיני הכהנים ולא בסמוך למצוות המלך[36].

כן מוכח הדבר בהגדרת המצווה בה רואים אנו את השיוך של המשיחה יותר לכהן הגדול מאשר למלך וזו לשונו של הרמב"ם:

> היא שציוונו שיהיה לנו שמן עשוי על המתכונת המיוחדת מוכן למשוח בו כהן גדול ... וכן ימשחו בו קצת המלכים כמו שהתבאר בדין מצווה זו.

הרי לנו כי דין משיחת המלך זהו רק נספח למשיחת הכהן, ולדברינו מובן הדבר שכן הכהן הגדול הוא הראוי לעמוד לפני ארון הברית ולא המלך.

אמנם עדיין יש נקודה שעלינו לברר:

באם כנים דברינו שהשמן בא כחלק ממערכת קדושת ארון הברית, מדוע מושחים בו את המלך שלכאורה אין לו כל שייכות לארון בהיותו זר?

ראינו לעיל את דברי הירושלמי בהם מבואר כי גדולת וקדושת הכהן הגדול מושווים כביכול לגדולת וקדושת ה' יתברך.

> כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה' כביכול מה אני בגדולתי אף אהרן בגדולתו.

הקב"ה מחיל את שמו בעולם דרך ארון הברית לא רק על הכהונה אלא אף על המלכות. כך למדונו רבותינו[37]:

---

[33] ראה שם הל' ז', ט', י' – י"א.

[34] פ"א ה"ז.

[35] מ"ע ל"ה.

[36] מ"ע קע"ג.

> אמר רבי יוחנן שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן. של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח. שמא תאמר פחות הוא תלמוד לומר 'בי מלכים ימלוכו'.

הן הכהונה והן המלכות באות הן מהשפעת ה' דרך ארון הברית והתורה כדברי שלמה המלך[38]: "בי מלכים ימלוכו".

על כן, אף המלכות שענינה להנהיג את עם ה' על פי התורה, הינה הנהגה אלוקית היוצאת דרך הארון וזוקקת אף היא משיחה בשמן המשחה.

---

[37] יומא עב ע"ב.

[38] משלי ח', ט"ו.